

SPRAWOZDANIA

SEMINARE
t. 35 * 2014, nr 3, s. 219-227

I ZJAZD SALEZJAŃSKICH PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH (Niepokalanów, 4-6 października 2013)

W dniach 4-6 października 2013 r., w Niepokalanowie, w klasztorze franciszkańskim odbyło się spotkanie salezjanów, którzy pracują naukowo w różnych ośrodkach naukowych w Polsce. Głównym organizatorem był Zarząd Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego¹. Program spotkania przewidywał cztery wystąpienia poświęcone następującym obszarom: miejsce nauki w Zgromadzeniu Salezjańskim, salezjanie na KUL-u, na ATK-UKSW i działalność Salezjańskiego Instytutu Wychowania Chrześcijańskiego.

Ksiądz dr Marek T. Chmielewski, przełożony Inspektorii Pilskiej, przybliżył zebrany zagadnienie *Miejsce nauki w charyzmacie Zgromadzenia Salezjańskiego*. Swoje wystąpienie rozpoczął, nawiązując do postaci ks. Jana Bosko, który miał liczne kontakty ze światem nauki. Jako młody kapłan uczęszczał na wykłady słynnego pedagoga F. Aportiego, utrzymywał relacje z pedagogami skupionymi wokół czasopisma „L'Educatore Primario”, pielęgnował relacje z ludźmi ze „świata nauki”: A. Rosminim, wybitnym teologiem i filozofem oraz z G. Frassinettim, teologiem moralistą z Ligurii. Otwartość ks. Bosko na świat nauki wynikała w pierwszym rzędzie z tego, aby być skutecznym wychowawcą. Na drodze długiej pracy z młodzieżą doszedł on do szeregu przekonań i praktycznych rozwiązań, które później historia salezjańska nazwała „systemem prewencyjnym”. Swoją metodę wychowawczą oparł na rozumie, religii i miłości. Według prelegenta, rozum odgrywa w nim szczególną rolę. Wprowadza on bowiem właściwe rozumienie religii i chroni przed niezdrową dewocją oraz jest korektorem miłości wychowawczej, do której odwołuje się wychowawca.

Następnie ks. M. Chmielewski przybliżył zebrany rektorat ks. Michała Rua (1888-1910), pierwszego następcy ks. J. Bosko. Prelegent podkreślił, że był to czas wielkiej ekspansji dzieł salezjańskich we Włoszech, Europie i na całym świecie. W momencie śmierci ks. Bosko salezjanów było 773, nowicjuszy 276, a wspólnot salezjańskich 75 w 5 krajach Europy. W 1910 r. na świecie było

¹ Inicjatywa powołania Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego (TNFS) powstała podczas dorocznego zebrania Redakcji „Seminare” w Popowie k. Serocka w dniu 18 czerwca 2006 r. Pomysł został życzliwie przyjęty przez zebranych, którzy wyznaczyli grupę roboczą mającą przygotować koncepcję Towarzystwa. Inicjatywa powołania Towarzystwa spotkała się z życzliwością zarówno Przełożonego Generalnego Towarzystwa Salezjańskiego – ks. Pascuala Cháveza, jak i Konferencji Salezjańskich Inspektorii Polskich i Okręgu Wschodniego. Księża Inspektorzy podczas spotkania w Werżej (Słowenia) w dniu 7 maja 2007 r. poparli tę inicjatywę i wyrazili zgodę, by czasopismo „Seminare” (dotychczas wydawane przez Salezjańskie Inspektorie Polskie) stało się organem Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. „Seminare” jest periodykiem naukowym. Dzieli się na cztery części: teologiczną, filozoficzną, historyczną i społeczno-pedagogiczną. Czasopismo ukazuje się od roku 1975. W dniach 8-9 czerwca 2007 r. w domu salezjańskim w Polanie w woj. podkarpackim odbyło się doroczne spotkanie Redakcji „Seminare” oraz spotkanie założycielskie, podczas którego podjęto uchwałę o powołaniu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, zatwierdzono jego Statut oraz wybrano Zarząd, Komisję Rewizyjną i Komitet Założycielski, który został upoważniony do rejestracji Towarzystwa. Sąd wydał decyzję o zatwierdzeniu TNFS w dniu 23 października 2007 r. Każdego roku Towarzystwo organizuje konferencje i sympozja naukowe. Referaty następnie są publikowane w serii „Biblioteka Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Natomiast rezultaty badań prowadzonych przez członków Towarzystwa ukazują się w serii „Studia i rozprawy”.

4000 salezjanów, 370 nowicjuszy i 390 placówek salezjańskich. Wehikułami nowo otwieranych dzieł salezjańskich była nie tylko ewangelizacja, ale także formowanie „dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli” poprzez umożliwienie młodzieży zdobycia wykształcenia ogólnego oraz przygotowania zawodowego. Salezianie wraz z Ewangelią przynosili wiedzę i umiejętności. Na przełomie XIX i XX wieku uruchomili szereg obserwatoriów meteorologicznych na Antylach i w Cieśninie Magellana. Przebadali i opisali faunę i florę Patagonii i Ziemi Ognistej. Usystematyzowali wiele języków „indios” patagońskich, ekwadorskich, a potem amazońskich, tłumacząc na te języki Pismo św.

Po śmierci ks. Jana Bosko, jak podkreślił ks. M. Chmielewski, salezjańskie „obcowanie ze światem nauki” poszło w kierunku form instytucjonalnych. Troska o formację intelektualną młodych salezjanów skłoniła Zarząd Generalny do utworzenia ośrodków formacji początkowej. W ten sposób powstały studentaty filozoficzne i teologiczne, gdzie uczyli się kandydaci do kapłaństwa oraz centra doskonalenia zawodowego dla braci koadiutorów. Nad ich programami dydaktycznymi czuwali Przełożeni Generalni i Kapituły Generalne.

W dalszej części wystąpienia prelegent podkreślił, że niezależnie od instytucji formacyjnych Przełożeni Wyżsi nosili się od dłuższego czasu z zamiarem utworzenia uczelni wyższej na bazie studentatu teologicznego w Foglizzo, który umożliwiłby ukończenie studiów wyższych w zakresie filozofii, teologii oraz z pedagogiki. Pierwszą próbę podjęto w 1911 r. Konsultor rzymskiej Kongregacji ds. Studiów wyraził taką zgodę w 1915 r. Czas I wojny światowej i późniejszy kryzys ekonomiczny zahamował powyższy proces. Dopiero 3 maja 1940 r. wspomniana wyżej rzymska Kongregacja wydała dekret, który erygował w Turynie Papieskie Ateneum Salezjańskie (PAS). W strukturach wydziału filozoficznego powstał instytut pedagogiczny. Po latach przekształcił się on w obecny Wydział Nauk o Wychowaniu. W 1965 r. PAS został przeniesiony do Rzymu. W 1973 r. Paweł VI podniósł go do godności Uniwersytetu Papieskiego.

Następnie ks. M. Chmielewski przybliżył zebranym historię czasopisma „Salesianum”, które salezianie włoscy wydają od 1937 r. Do istnienia powołał go dekretem Przełożony Generalny ks. Piotr Ricaldone. Jego celem jest prowadzić, pobudzać, inspirować każde twórcze i naukowe poszukiwania salezjanów, dla których kwartalnik będzie „oknem” na świat.

Zdaniem ks. M. Chmielewskiego, znaczącą obecność salezjanów w świecie szkolnictwa wyższego Przełożeni Wyżsi dostrzegli pod koniec ubiegłego wieku. W 1997 r. Generał ks. Juan Vecchi ustanowił biuro do światowej koordynacji salezjańskich instytucji szkolnictwa wyższego „Istituzioni Universitarie Salesiane” (IUS). Jego zadaniem jest również czuwanie nad katolicyścią i salezjańskością oraz nad profesjonalnością uczelni wyższych prowadzonych przez Towarzystwo Salezjańskie.

Kolejny referat, zatytułowany *Salezianie w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Perspektywa historyczna*, wygłosił ks. prof. Jerzy Gocko. Na początku swojego wystąpienia przedstawił on okres międzywojenny, kiedy wielu salezjanów kończyło studia wyższe, jednak nie podejmowali oni pracy stricte uniwersyteckiej. Pierwszymi wyjątkami byli ks. Jan Mazerski (biblista) i ks. Alojzy Sękowski (pszczelarstwo). Obaj byli pracownikami na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W dalszej części wystąpienia prelegent przybliżył postaci salezjanów, którzy pracowali lub pracują obecnie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, i ich dyscypliny naukowe:

- ks. prof. dr hab. Bolesław Bartkowski – muzykologia, prodziekan;
- ks. prof. dr hab. Mieczysław Majewski – katechetyka, prodziekan;
- ks. prof. dr hab. Remigiusz Popowski – Katedra Języka i Literatury Greckiej, dziekan i prodziekan;
- ks. prof. dr hab. Marian Lewko – Katedra Dramatu;
- ks. dr Roma Pomianowski – psychologia;
- ks. prof. dr hab. Józef Wilk – pedagogika rodziny, prodziekan;
- ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk – historia, w latach 2004-2012 pełnił dwukrotnie funkcję rektora;
- ks. prof. dr hab. Marian Ciszewski – filozofia;
- ks. prof. dr hab. Stanisław Kulpaczyński – katechetyka;
- ks. prof. dr hab. Ryszard Rubinkiewicz – nauki biblijne;
- ks. prof. dr hab. Andrzej Maryniarczyk – filozofia;
- ks. prof. dr hab. Wojciech Życiński – teologia, mariologia;

- ks. prof. dr hab. Waldemar Żurek – historia;
- ks. prof. dr hab. Jerzy Gocko – teologia moralna;
- ks. dr Sylwester Jędrzejewski – nauki biblijne, wykłady zlecone;
- ks. dr Rober Bieleń – teologia pastoralna, wykłady zlecone;
- ks. prof. dr hab. Henryk Drawnel – nauki biblijne;
- ks. dr Andrzej Łuczynski – pedagogika;
- ks. dr Mariusz Lach – Katedra Dramatu;
- ks. dr Wojciech Witkowski – prawo kanoniczne.

Prelegent do wyżej wymienionych osób dodał jeszcze kilku innych salezjanów, którzy pracowali w KUL-u przejściowo lub są związani z uczelnią w inny sposób:

- ks. dr Stanisław Styryna – nauki społeczne;
- ks. mgr Mieczysław Kaczmarzyk – praca w Redakcji Encyklopedii Katolickiej;
- ks. mgr Jakub Kręcioch – Towarzystwo Naukowe KUL;
- dr hab. Krzysztof Kowalik – teologia dogmatyczna;
- dr Andrzej Kondracki – nauki biblijne.

Zdaniem ks. prof. Jerzego Gocki, na szczególną uwagę zasługuje działalność kilku salezjanów. Do nich zaliczył ks. Waldemara Żurka, który pełni funkcję duszpasterza męskiego domu akademickiego, ks. Mariusza Lacha, twórcę i kierownika teatru ITP KUL oraz ks. Bolesława Bartkowskiego, długoletniego kuratora Chóru Akademickiego. Natomiast sam prelegent od 2001 r. jest kuratorem AZS-u, a od 2009 r. prezesem KU AZS KUL.

Na zakończenie swojego wystąpienia prelegent podkreślił, że prawie wszyscy pracownicy naukowcy KUL-u prowadzą wykłady w wyższych salezjańskich seminariach duchownych. Wspomniał również osobę s. prof. dr hab. Haliny Wrońskiej, salezjanki, która od 1986 r. pełni funkcję Kierownika Katedry katechetyki Formalnej.

Kolejny referat, *Salezjanie na UKSW*, wygłosił ks. prof. Henryk Skorowski. Przedstawił w nim działalność salezjanów na ATK-UKSW. Na początku zauważył, że od wielu lat salezjanie stanowią największy potencjał naukowy Wydziału Teologicznego tej uczelni. Pierwszym jej pracownikiem był ks. prof. Roman Murawski (1972), a później dołączyli ks. prof. Marian Graczyk (1979) oraz ks. prof. Henryk Skorowski (1984). Ksiądz prof. Roman Murawski pełnił funkcję dziekana, natomiast ks. prof. Adam Durak prodziekana. Ponadto pracownikami tego wydziału są: ks. prof. Kazimierz Misiaszek, ks. dr Jan Rusiecki i ks. Dariusz Sztuk.

Ksiądz H. Skorowski przybliżył następnie słuchaczom struktury Wydziału Filozoficznego i pracujących tam salezjanów. Pierwszym pracownikiem był ks. Jerzy Worek. Obecnie pracują na nim: ks. prof. Zbigniew Łepko, ks. dr Ryszard Sadowski oraz ks. dr Dariusz Buksik. Natomiast na Wydziale Prawa Kanonicznego pracuje dwóch salezjanów: ks. prof. Henryk Stawniak i ks. dr hab. Arkadiusz Domaszek.

W dalszej części wystąpienia prelegent przybliżył zebrany Wydział Nauk Historycznych i Społecznych, który także jest bogaty w salezjańską obecność. Ksiądz prof. Henryk Skorowski i ks. prof. Jarosław Koral byli jego dziekanami. Natomiast pracownikami byli lub są nadal: ks. prof. Jan Gliściński, ks. prof. Tadeusz Kołosowski, ks. prof. Jan Pietrzykowski, ks. dr Krzysztof Butowski, ks. dr Mariusz Chamarczuk, ks. dr Janusz Nowiński, ks. dr Krzysztof Niegowski i ks. dr Maciej Szczepankiewicz. Obecnie pracują na wydziale: ks. prof. H. Skorowski, ks. prof. J. Koral, ks. prof. T. Kołosowski, ks. prof. J. Pietrzykowski, ks. dr M. Chamarczuk, ks. dr K. Butowski i ks. dr J. Nowiński.

Ostatnim wydziałem, któremu ks. prof. H. Skorowski poświęcił uwagę, był Wydział Nauk Pedagogicznych. Powstał on na bazie struktur Instytutu Pedagogiki im. św. Jana Bosko. Jego pracownikami byli i są: ks. prof. Stanisław Chrobak, ks. prof. Jan Niewęglowski, ks. prof. Dariusz Stępkowski, ks. dr Kazimierz Gryżenia, ks. dr Kazimierz Franczak (zmarł w 2013 r.).

Prelegent podkreślił, że nie można zapominać o innej formie pracy kilku salezjanów w strukturach UKSW. Działalność ta, to praca w duszpasterstwie akademickim. Do tej pory duszpasterzami byli: ks. M. Sarbinowski, ks. P. Barylak, ks. D. Chmielewski, ks. M. Mejer.

Ostatni referat wygłosił ks. prof. Kazimierz Misiaszek. Przybliżył on uczestnikom *Historię, funkcjonowanie i działalność Salezjańskiego Instytutu Wychowania Chrześcijańskiego*. Na początku przypomniał dyskusję nad utworzeniem wyższej uczelni, która przygotowywałaby kadry wychowawców chrześcijańskich do pracy z młodzieżą. Rozpoczęła się ona w inspektorii warszawskiej w drugiej połowie lat 80-tych XX wieku. Sprzyjały temu sytuacja polityczna, jak również ustępstwa ówczesnej władzy w zakresie szkolnictwa katolickiego. W dniu 31 października 1987 r. w domu inspektorialnym w Warszawie miało miejsce spotkanie, w którym wzięli udział: ks. Zdzisław Weder – inspektor, ks. Zbigniew Malinowski – kierownik Międzyinspektorialnego Centrum Młodzieżowego, ks. Mieczysław Piłat – rektor WSDTS w Krakowie, ks. Aleksander Janeczek – rektor WSDTS w Kutnie-Woźniakowie, ks. Remigiusz Popowski i ks. Roman Pomianowski – wykładowcy KUL, ks. Roman Murawski i ks. Jerzy Worek – wykładowcy ATK, ks. Kazimierz Misiaszek – pracownik Międzyinspektorialnego Centrum Młodzieżowego, Andrzej Potocki i Zofia Pochmara-Wysoczyńska – wykładowcy WSPS w Warszawie oraz ks. Roman Forycki – pallotyn, założyciel Instytutu Teologicznego Laikatu w Warszawie. Zebrani zaproponowali, aby utworzyć Salezjański Instytut Wychowania Chrześcijańskiego (SIWCH), który umożliwiłby ukończenie studiów podyplomowych uwzględniających charyzmat wychowawczy św. Jana Bosko.

W dalszej części wystąpienia ks. Misiaszek zwrócił uwagę na problem afiliacji Instytutu. Na wspomnianym spotkaniu uczestnicy opowiadali się za dwiema propozycjami. Pierwszą była afiliacja do Akademii Teologii Katolickiej, druga do Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie. Zwyciężyła druga opcja. Na prośbę ks. Zdzisława Wedera, inspektora, ks. General, Idzi Viganó, dekretem dnia 1 października 1988 r., erygował Salezjański Instytut Wychowania Chrześcijańskiego. Pierwszym dyrektorem mianowano ks. dr Kazimierza Misiaszka. Rozpoczęto studia w trybie zaocznym. Wkrótce uruchomiono również studia stacjonarne. Od trzeciego roku studenci wybierali jedną z trzech specjalizacji: pedagogika społeczna, pedagogika specjalna oraz pedagogika katechetyczna. W 1993 r. dyrektorem Instytutu został mianowany ks. dr Jan Niewęglowski. W 2002 r. Instytut wszedł w struktury Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, przyjmując nazwę Instytut Pedagogiki im. św. Jana Bosko. W 2007 r. na jego bazie powstał Wydział Nauk Pedagogicznych w UKSW.

Na zakończenie obrad uczestnicy wyrazili podziękowanie prezesowi Towarzystwa, ks. prof. Henrykowi Skorowskiemu, za zorganizowanie pierwszego tego rodzaju spotkania. Wszyscy obecni opowiedzieli się za ich kontynuowaniem w latach przyszłych.

ks. Jan Niewęglowski
UKSW Warszawa

XXVII SYMPOZJUM LITURGICZNE (WSD TS, Łądz nad Wartą, 18 października 2013)

W dniu 18 października 2013 roku w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie nad Wartą odbyło się XXVII Sympozjum Liturgiczne pod patronatem Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego i ks. dra Marka Chmielewskiego SDB – Inspektora Pilskiej Prowincji Salezjanów. Tegoroczne spotkanie naukowe przebiegało pod hasłem: *Czy bierzmowanie jest sakramentem dojrzałości chrześcijańskiej?*

Sympozjum zgromadziło zarówno duchownych, jak i świeckich reprezentujących różne ośrodki naukowe oraz kleryków przygotowujących się do kapłaństwa z trzech seminariów duchownych. Wzięło w nim udział około 50 osób. Otwarcia obrad spotkania naukowego dokonał ks. dr hab. Mariusz Chamarczuk SDB (UKSW), Rektor Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie nad Wartą, po którym przywitał wszystkich przybyłych gości organizator łądzkich sympozjów liturgicznych, ks. dr Radosław Błaszczuk SDB.

W pierwszej sesji głos zabrali: ks. prof. dr hab. Czesław Krakowiak (KUL) na temat *Ordo Confimationis w soborowej reformie sakramentu bierzmowania* oraz ks. prof. dr hab. Helmut Sobecz-

ko (UO) na temat *Współczesne spory teologiczno-pastoralne dotyczące celebracji sakramentu bierzmowania*. Pierwszy prelegent w swoim wykładzie we wprowadzeniu ukazał historię sprawowania sakramentu bierzmowania na przestrzeni wieków aż do reformy Soboru Watykańskiego II, której owocem było *Ordo Confirmationis*. Jak podkreślił referent, w procesie jego powstawania zasadniczą rolę odegrały następujące zagadnienia, które były brane pod uwagę przez ojców soborowych: teologia sakramentu bierzmowania (czyż on jest w swojej istocie), szczególnie w relacji do sakramentu chrztu świętego, oraz następujące zagadnienia pastoralne: problem szafarza, świadków i wieku kandydatów do jego przyjęcia. W dalszej kolejności każde z nich zostało omówione. Następnie prezentujący swój referat scharakteryzował wskazania soborowe odnośnie do sakramentu bierzmowania. Zaliczył do nich między innymi: wspomniany już związek bierzmowania z sakramentem chrztu i Eucharystią, związek z Kościołem oraz kolejność sprawowania sakramentów w inicjacji chrześcijańskiej. W końcowej części swojego wystąpienia prelegent zwrócił uwagę na rolę i zadanie rodziców w czasie celebracji sakramentu bierzmowania: są oni jedynie osobami przedstawiającymi kandydatów, a nie świadkami.

Kolejny referent, ks. prof. dr hab. Helmut Sobeczko, zaprezentował wszystkim obecnym współczesne spory mentalnościowe w rozumieniu i interpretacji sakramentu bierzmowania, nazywając je w temacie swojego wystąpienia sporami teologiczno-pastoralnymi. We wprowadzeniu ukazał uprzedzając, że Sobór Watykański II nie zaprezentował żadnej nowej teologii sakramentu bierzmowania, jedynie skupił się na pewnych rozwiązaniach pastoralnych, na które należało zwrócić uwagę. W pierwszej kolejności, referujący omówił podstawowy błąd duszpasterski, polegający na zapominaniu o eklezjalnym charakterze omawianego sakramentu. Zadaniem bierzmowania bowiem jest doskonalsze złączenie chrześcijanina ze wspólnotą Kościoła poprzez bycie autentycznym świadkiem wiary. Następnie prelegent przedstawił kolejny błąd duszpasterski polegający na odrywaniu sakramentu bierzmowania od innych sakramentów świętych, szczególnie od chrztu i Eucharystii. Między innymi dla zachowania tej sakramentalnej jedności imię z bierzmowania powinno być imieniem chrzcielnym. Kolejny problem duszpasterski, który został przedstawiony i omówiony, dotyczył podejmowania szeregu dyskusji na temat wieku kandydatów do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Prelegent zwrócił uwagę, że obecnie duszpasterze koncentrują się bardziej na wysiłku związanym z przygotowaniem młodzieży, pozostawiając w cieniu jego istotę, którą jest prawdziwy dar umocnienia pochodzący od Ducha Świętego.

Godnym zauważenia jest fakt, że właśnie w tym kontekście prelegent wprost odpowiedział na pytanie zawarte w temacie sympozjum. Wskazał, że sakrament bierzmowania nie jest sakramentem dojrzałości chrześcijańskiej. Według niego jest potrzebny do procesu dojrzewania chrześcijańskiego. Sakramentem dojrzałości można nazwać wiatyk przyjmowany przez chrześcijanina z wiarą w finalnym momencie życia. Na zakończenie, ks. prof. Sobeczko podkreślił, że wspomniane błędy powodują zafałszowanie obrazu sakramentu bierzmowania, co może się przekładać na błędne rozumienie i przeżywanie sakramentów wśród odbiorców posługi duszpasterskiej.

Po dwóch interesujących wykładach był przewidziany czas na dyskusję. Stworzył on okazję uczestnikom sympozjum do poruszenia pewnych kwestii pastoralnych związanych z celebrowaniem sakramentu bierzmowania.

Centralnym momentem sympozjum liturgicznego była uroczysta Eucharystia koncelebrowana pod przewodnictwem ks. prof. dra hab. Helmuta Sobeczko (UO), którą odprawił w intencji o zdrowie dla ks. bpa dra Stefan Cichego. Słowo Boże podczas celebracji eucharystycznej wygłosił ks. dr Mariusz Majewski, kapelan ks. bpa dra Stefan Cichego.

W drugiej sesji głos zabrali: ks. dr Mariusz Majewski, który dokonał odczytu wystąpienia nieobecnego z powodu choroby ks. bpa dra Stefan Cichego na temat *Celebracja sakramentu bierzmowania z perspektywy posługi biskupa*; ks. prof. UO dr hab. Erwin Mateja na temat *Sakrament bierzmowania w duszpasterstwie parafialnym* oraz ks. dr Mirosław Wierzbiński SDB (UPS – Rzym) na temat *Przygotowanie młodzieży do sakramentu bierzmowania we Włoszech w świetle pedagogii św. Jana Bosko*.

Pierwszy prelegent II sesji, ks. dr Mariusz Majewski, odczytał referat, który był w większości prezentacją instrukcji katechetyczno-pastoralnej w sprawie przygotowania młodzieży do sakramentu bierzmowania w diecezji legnickiej. Jest ona owocem Pierwszego Synodu Diecezji Legnickiej. Dokument powstał z troski pasterza diecezji o dobre przygotowanie i przeżycie liturgii sakramentu bierzmowania w parafiach objętych jego jurysdykcją. Instrukcja omawia bierzmowanie w trzech istotnych fazach: przygotowaniu, celebracji i okresie po celebracji. Każda z nich została dość szczegółowo omówiona. Przy charakterystyce pierwszej z nich, prelegent we wprowadzeniu określił czas przygotowania do sakramentu bierzmowania – trzy lata. Odbyna się ono zarówno w szkole na lekcjach katechezy, jak i przy parafii. Dzieli się ono na przygotowanie dalsze, bliższe i bezpośrednie. Istotnym elementem tego czasu jest możliwość spotkania kandydatów z biskupem jeszcze przed bierzmowaniem. W przypadku celebracji sakramentu bierzmowania instrukcja zawiera następujące zalecenia: świadkami do bierzmowania mogą być w przypadku chłopców – ojcowie chrzestni, zaś przypadku dziewcząt – matki chrzestne. Referent zwrócił uwagę na wiele istotnych elementów liturgii sakramentu bierzmowania często zaniedbywanych w wielu parafiach, o których wspomina instrukcja: ozdobienie chrzcielnicy i paschału; przygotowanie identyfikatorów z imionami kandydatów; wcześniejsze omówienie formularza mszalnego z szafarzem sakramentu; proklamacja Liturgii Słowa z lekcjonarza, a nie z kartek; przygotowanie modlitwy wiernych zawierającej tylko 4-6 wezwań; możliwość udzielenia Komunii św. pod dwiema postaciami itd. Trzecią fazą po celebracji jest – jak wskazał referujący – podobnie ważna, jak pierwsza i druga. Duszpasterze powinni towarzyszyć młodzieży po przyjęciu sakramentu bierzmowania i zachęcać ją do dawania świadectwa. Powinni zorganizować również pielgrzymkę do kościoła katedralnego. Ważnym momentem formacji młodzieży po bierzmowaniu jest zaangażowanie jej w poszczególne wspólnotowe grupy eklezjalne działające przy parafii, takie jak: służba liturgiczna, schola, KSM, wolontariat i wiele innych oraz obchodzenie rocznicy przyjęcia sakramentu bierzmowania przy okazji Niedzieli Zesłania Ducha Świętego.

Ks. prof. UO dr hab. Erwin Mateja we wprowadzeniu do swojego wystąpienia, przywołał wypowiedź śp. ks. prof. W. Szenka, który w wydanej w dwa lata po podpisaniu *Konstytucji o liturgii „Sacrosanctum Concilium”* pozycji *Wprowadzenie do liturgii* wspomniał, że sakrament bierzmowania nie istniał wówczas w świadomości wiernych. Było to spowodowane – jak sam wyjaśniał – niezajomością teologii działania Ducha Świętego, teologii sakramentu bierzmowania przez wiernych oraz zbyt krótkim przygotowaniem do przyjęcia tego sakramentu. Prelegent zauważył, że sam proces przygotowania młodzieży do sakramentu bierzmowania od Soboru Watykańskiego II ewoluuje, czego jesteśmy świadkami. Proces ów przejawia się w opracowaniu i przygotowaniu materiałów dydaktycznych i katechizmów, których jeszcze około 10 lat temu nie było, oraz w powstawaniu w ostatnich latach – z inicjatywy ordynariuszów miejsca – instrukcji w sprawie przygotowania młodzieży do sakramentu bierzmowania. Referent omówił instrukcję obowiązującą na terenie diecezji opolskiej. Porównał ją z instrukcją obowiązującą na terenie diecezji legnickiej prezentowaną przez jego przedmówcę. Ks. prof. Erwin Mateja zwrócił uwagę na wyakcentowaną w instrukcji potrzebę uczestnictwa kandydatów do bierzmowania w niedzielnej Mszy świętej, korzystania z sakramentów świętych, uczestniczenie w katechezie szkolnej i przyparafialnej oraz aktywności w różnych grupach organizowanych przy parafii. Pod koniec swojego wystąpienia zwrócił się do obecnych na sympozjum kapłanów i przyszłych księży z bardzo egzystencjalną zachętą, aby byli tymi, którym zawsze będzie się chciało zajmować przygotowaniem młodzieży do bierzmowania, poświęcać jej swój czas, bo ona tego potrzebuje i będzie za to wdzięczna.

Ostatni prelegent, ks. dr Mirosław Wierzbicki SDB, w swoim wykładzie skupił się na następujących kwestiach: pedagogia św. Jana Bosko w przygotowaniu do życia chrześcijańskiego, przygotowanie do sakramentu bierzmowania w rzeczywistości włoskiej w szerszym rozumieniu i w zawężeniu – z ograniczeniem do Sanktuarium Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych w Turynie na Valdocco. Na początek przedstawił pedagogię św. Jana Bosko, aby łatwiej było zrozumieć kolejne – centralne – zagadnienie tego wystąpienia. Następnie prelegent zaprezentował wydany przez Konferencję Episkopatu Włoch dokument poświęcony katechizacji, który akcentuje

potrzebę dobrego przygotowania katechetów. Do ich zadań należy odnalezienie najważniejszych i najistotniejszych punktów przekazu katechetycznego. Etapy inicjacji chrześcijańskiej powinny być dobrze i kompetentnie przygotowane. Jednym z tych etapów jest przygotowanie do sakramentu bierzmowania. Wychowawcy, katecheci i duszpasterze mają myśleć tak jak Chrystus. Ponadto, referujący – opierając się na wspomnianym dokumencie – zasygnalizował istnienie problemów związanych z katechizacją, mając na myśli proces przygotowania młodzieży do sakramentu bierzmowania.

W dalszej części prezentacji referent omówił wytyczne Konferencji Episkopatu Włoch dotyczące przygotowania młodzieży do przyjęcia omawianego sakramentu. Przygotowanie trwa od dwóch i pół do trzech lat. Generalnie udziela się go w okresie adolescencji. Jest to uzasadnione zachowaniem niewielkiego odstępu czasu od Komunii świętej, której kontynuacją i dopełnieniem jest sakrament bierzmowania. Przyspieszenie lub opóźnienie dopuszczenia do jego przyjęcia w poszczególnych parafiach należy do decyzji proboszcza i katechetów. Pomocą dydaktyczną w przeprowadzeniu katechizacji przygotowującej młodzież do przyjęcia bierzmowania są katechizmy wydawane przez salezjańskie wydawnictwo Elledici. Jak zaznaczył prelegent, znajdują się w nich następujące tematy związane z błogosławieństwami ewangelicznymi, przyjmowaniem i życiem wiarą, poznawaniem darów Ducha Świętego, przybliżaniem postaci biblijnych, które swoim życiem potwierdzały wiarę.

Ks. Wierzbicki wskazał mocne i słabe strony włoskiego przygotowania młodzieży do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Do negatywów, które wymagają poprawy, zaliczył: potrzebę przeniesienia do praktyki kompetentnie przygotowanych teorii katechetycznych oraz potrzebę solidnej formacji katechetów. Wśród pozytywów wymienił: dobrze i wzorowo opracowane teoretyczne ujęcie katechizacji, wolontariat katechetów wspierających się nawzajem oraz pracę w małych grupach.

Podsumowaniem wszystkich wystąpień II sesji była żywa i dynamiczna dyskusja, która ukazała potrzebę proponowanych i poruszanych tematów. Będzie to zachęta dla organizatorów do podjęcia nowych wyzwań związanych z przygotowaniem kolejnego XXVIII Łądzkiego Sympozjum Liturgicznego, które dotyczyć będzie kolejnego trzeciego sakramentu inicjacji chrześcijańskiej, którym jest sakrament Eucharystii. Należy mieć nadzieję, że będzie się ono cieszyło równie wielkim zainteresowaniem tak w środowisku osób duchownych, jak i świeckich, dla których liturgia jest momentem spotkania z Bogiem.

Ks. Radosław Błaszczyk SDB

SYMPOZJUM PEDAGOGICZNE PLACÓWEK OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

(Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. św. Dominika Savio w Częstochowie, 19 października 2013)

Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. św. Dominika Savio działa w Częstochowie od 1 lipca 2012 r. Chcąc zintegrować środowisko wychowawcze tego typu placówek oraz poszerzać wiedzę o systemie prewencyjnym księdza Bosko, placówka ta zorganizowała spotkanie w formule sympozjum. Tematem spotkania było: *Zastosowanie „Systemu prewencyjnego” księdza Jana Bosko w placówkach opiekuńczo-wychowawczych*. Adresatami konferencji byli przede wszystkim dyrektorzy, wychowawcy, pedagodzy i inni pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych, naukowcy zajmujący się tą problematyką, studenci oraz inne osoby zainteresowane tematyką wychowania. Patronat honorowy nad spotkaniem objęli: przełożony Inspektorii św. Jana Bosko ks. Alfred Leja, fakultet pedagogiczny Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie oraz Wydział Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Komitet Naukowy Sympozjum stanowili: prof. UKSW dr hab. Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz, prof. dr hab. Irena Kurlak, prof. UKSW dr hab. Barbara Kałdon, ks. prof. UKSW dr hab. Jan Niewęglowski, dr hab. Anna Fidelus, ks. dr Zbigniew Babicki, dr Beata Krajewska.

W pierwszej części przedstawiono następujące zagadnienia: ks. prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek SDB (UKSW, Warszawa) – *Główne idee systemu prewencyjnego św. Jana Bosko*; dr hab. Anna Fidelus (UKSW, Warszawa) – *Koncepcja resilience jako podstawa teoretyczna i praktyczna w działaniach opiekuńczo-wychowawczych*; ks. prof. dr Zbigniew Formella SDB (UPS, Rzym) – *Przyjaźń w relacji wychowawczej? – szanse i zagrożenia*. Tę część, która miała charakter bardziej teoretyczny, moderowała dr hab. Anna Fidelus, prodiakan Wydziału Nauk Pedagogicznych UKSW.

Ks. prof. Kazimierz Misiaszek, dyrektor Instytutu Teologii Praktycznej UKSW, przedstawił w zarysie założenia systemu prewencyjnego księdza Jana Bosko: triada wychowawcza (rozum, religia, miłość), relacje wychowawcze oparte na przyjaźni i zaufaniu, koncentracja na pozytywnych i mocnych stronach wychowanka. Zauważył, że system ten domaga się pewnej elastyczności ze strony wychowawcy w umiejętnym dostosowywaniu do specyfiki danej placówki.

Echa owej koncentracji na mocnych stronach wychowanka można było odnaleźć w referacie dr hab. Anny Fidelus. Wykorzystując koncepcję *resilience*, można – wg założeń Konopczyńskiego – sprawić, że płaszczyzną oporu umożliwiającą odwrócenie niekorzystnego przebiegu socjalizacji dzieci i młodzieży będą odkryte i uaktywnione ich potencjały.

Ostatni referat w pierwszej części sympozjum przedłożył ks. prof. Zbigniew Formella, dyrektor Instytutu Psychologii UPS w Rzymie, kierujący katedrą psychologii wychowawczej. Podkreślił, że podstawę systemu wychowawczego Jana Bosko stanowi budowa relacji wychowawca-wychowanek. Są to relacje więzi, zaufania, przyjaźni. Budowane w sposób zdrowy, mogą prowadzić do zaskakujących efektów wychowawczych. Jako że są to relacje osobowe, to pojawiają się także pewne obszary zagrożeń – np. niedojrzała osobowość wychowawcy czy luki w jego pracy nad sobą.

Założeniem organizatorów było, aby w drugiej części głos zabrali praktycy pracujący na co dzień z dziećmi i młodzieżą w różnych placówkach wychowawczych bądź mający z nimi styczność. Psycholog z UKSW, ks. dr Dariusz Buksik SDB, przedłożył referat pt. *Współpraca zespołu wychowawczego w systemie prewencyjnym*, w którym zwrócił uwagę na wagę celu i wartości w wychowaniu, a także na potrzebę kształtowania sumienia wychowanków. Zespół wychowawczy działa skuteczniej, jeśli ma świadomość wspólnego celu, do którego zmierza.

Ks. mgr Mariusz Słomiński, salezjanin z wieloletnią praktyką w różnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, dyrektor SPOW Poznań, nakreślił *Aktualne perspektywy i zagrożenia wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych*, odnosząc się do nowego spojrzenia na zagadnienie pieczy instytucjonalnej, które wprowadza *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* z dnia 9 czerwca 2011 roku. Wystąpienie zobrazował licznymi przykładami.

Z kolei ks. mgr Arnold Zimnicki SDB, pracujący w licznych szkołach salezjańskich jako pedagog szkolny, od niedawna dyrektor MOW Trzciniec, przedstawił zagadnienie: *Dyscyplina w pedagogice Księdza Bosko na przykładzie wychowania młodzieży niedostosowanej społecznie*. Podkreślił, że wychowawca wykorzystuje własny warsztat i zasoby, pracując w oparciu o mocne strony wychowanka. Pożądaną cechą współczesnego wychowawcy jest umiejętność trafnego stawiania granic.

Ostatni referat, którego tematem była *Praca wychowawcza w placówkach opiekuńczo - wychowawczych z osobami uzależnionymi*, przedstawiła mgr Małgorzata Post, specjalista psychoterapii uzależnień z Centrum Terapii Uzależnień w Częstochowie. Zaznaczyła, że wychowawcy realizują programy profilaktyki, ale winni też posiadać umiejętność wczesnego diagnozowania problemów prowadzących do uzależnień, a w kolejnych etapach – dobrej współpracy ze specjalistami.

Tę część moderował ks. mgr Tomasz Kościelny, prorektor ds. studiów Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, były dyrektor MOW w Trzcińcu oraz organizator Międzynarodowych Sympozjów Resocjalizacyjnych w Trzcińcu. Schemat częstochowskiej konferencji był bowiem wzorowany na układzie organizacyjnym trzcinieckich sympozjów.

Po zakończeniu obu sesji miała miejsce dyskusja panelowa, do której wprowadzenia dokonał ks. prof. Zbigniew Formella, ukazując bogactwo myśli pedagogicznej ks. Jana Bosko, podkreślone przez referentów jako wspólny mianownik spotkania i punkt wyjścia do dalszych refleksji. Moderujący dyskusję ks. Tomasz Kościelny zwrócił uwagę, że turyński wychowawca młodych XIX wieku może być dziś inspiracją dla tak pozornie odległych pomysłów jak *streetworking*, metody twórczej

resocjalizacji czy koncepcja *resilience*.

Ożywioną dyskusję wywołał ks. dr Dariusz Buksik, ukazując mityczne znaczenie przypisywane niekiedy takim hasłom, jak: wolność, tolerancja czy demokracja w wychowaniu. Fałszywa koncepcja człowieka może bowiem w połączeniu ze zbyt płytkim pojmowaniem zakresu tych haseł poczynić sporo zamieszania w procesie wychowawczym, który ze swej natury domaga się klarowności celów i postaw.

Z kolei dr hab. Anna Fidelus, w odpowiedzi na pytania, przypomniała, że system prewencyjny ks. Bosko i jego zastosowanie w różnych środowiskach doczekał się sporej literatury. Wskazała przy tym opracowania badawcze, do których warto sięgać.

Te głosy wsparł również ks. prof. Kazimierz Misiaszek. Z jednej strony ukazał on plastyczność i dynamizm, a z drugiej uniwersalność myśli pedagogicznej św. Jana Bosko.

Symposium zgromadziło przede wszystkim środowisko wychowawcze domów dziecka z Częstochowy i okolic oraz placówek salezjańskich z miejsc takich, jak: Gostwica, Dobieszczyzna, Łódź, Blachownia. Środowiska naukowe, których przedstawiciele zainteresowali się symposium, to: Rzym, Warszawa, Częstochowa, Łą, Kraków. Byli także obecni przedstawiciele Urzędu Miejskiego, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji.

Pomysłodawcą i głównym animatorem symposium był kl. lic. Michał Kupiński, absolwent łódzkiego studentatu pedagogiki resocjalizacyjnej i opiekuńczo-wychowawczej UKSW, obecnie wychowawca i asystent w częstochowskiej placówce socjalizacyjnej. Spotkanie odbyło się dzięki zaangażowaniu całej miejscowej wspólnoty salezjańskiej na czele z przełożonym ks. Zbigniewem Klisowskim oraz ks. Mirosławem Lonczakiem, dyrektorem placówki.

W swoich opiniach zarówno uczestnicy, jak i organizatorzy są zgodni, że istnieje potrzeba kontynuacji tego typu spotkań. Takie sympozja wypełniają pewną lukę, a jednocześnie pomagają podnosić kwalifikacje pracowników placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej i wymieniać się doświadczeniami.

ks. Tomasz Kościelny SDB
WSD TS, Łą